

TE GENT IN 1838.

Een artikel behandelt meestal een onderwerp gedurende een bepaalde periode. Een andere mogelijkheid bestaat in het verzamelen van een aantal losse gegevens voor een bepaald jaar en alzo enkele aspecten van het gewone leven belichten.

6 Februari : Ter gelegenheid van de dertigste verjaring van de stichting van de Maatschappij van Landbouw- en Kruidkunde had in het Casino een groot feestmaal plaats aangeboden aan de nog levende stichters van de vereniging. De voorzitter Van Crombrugge voerde er het woord. Het Casino, gebouwd naar de plannen van architect Roelandt werd ingehuldigd op 15 augustus 1836. De naamloze Maatschappij van Tuin- en Kruidkunde verhuurde het gebouw van het Casino aan twee maatschappijen: de Maatschappij voor Landbouw- en Kruidkunde, die als huur jaarlijks 1800 F betaalde en de maatschappij St. Cecilia, die 1200 F pacht betaalde. St. Cecilia moest twaalf concerten per jaar inrichten; de leden van beide verenigingen werden tot al de feestelijkheden toegelaten. In 1838 ontstond er een onenigheid tussen de twee verenigingen; St. Cecilia kocht in juli 1838 een eigendom "Ten Spiegelhove" op de Nieuwe Wandeling en bouwde er een concertzaal.

De naam Spiegelhove is zeer oud. Het Register van de Keure (1545-46, folio 56 (2) 8.8.1545) vermeldt: "Jan Ghys huurt van Joris Sersanders een kriekerij, te voren gehuurd door Gislaen Roothaese, gelegen binnen Akkergem in zijn leengoed genaamd Het Spiegelhof" (Spiegelhofstraat, zie ook De Potter: Gent, deel 8).

De nieuwe zaal Spiegelhove werd ingehuldigd op 29 juni 1840, de concertzaal zal afgebroken worden in 1902. De Maatschappij van Landbouw- en Kruidkunde richtte onmiddellijk een orkest op, de "Société des concerts du Casino" dat reeds op 10 december zijn eerste concert zal inrichten. Op het programma: de eerste uitvoering te Gent van de symfonie in la majeure van Beethoven.

Een karnavallied herinnert ook aan het Spiegelhof.

"Mijn moeder gaat naar 't lof
en ik naar 't Spiegelhof."

10 Februari : In de gemeenteraad wordt een voorstel ingediend om jaarlijks een algemene kermis in te richten om alzo de zeven parochiekermissen te vervangen, dit omdat deze parochiekermissen te veel de dronkenschap begunstigen. Het voorstel werd niet aangenomen; eerst vanaf 1843 zullen jaarlijks Gentse feesten worden ingericht.

23 Februari : ZAEL VAN GRETRY.

Dry Bals gepareerd en gemaskeerd op zondag 25, dinsdag 27 februari en zondag 4 maart. Prys by inschryving: 5 Frank. Iederen inschryver zal intvangen eene Kaert voor Mijnheer en eene Kaert voor Juffrouw voor ieder der twee eerste Bals, alsook een persoonlyke Kaert voor den derden Bal.

ESTAMINET LE CHEVAL DE BRONZE
in de Annonciadenstraet 1 by de Zottepoort.

GEMASKERD EN ONGEMASKERD BAL
op Zondag 25, dinsdag 27 februari en zondag 4 maart.
De Prys van inschryving voor de dry Bals in bovengenoemd Estaminet is 2 Frank. De niet ingeschrevenen betalen 1 frank per persoon voor elke ingang.

BAL MASQUE ET NON MASQUE
qui sera donné dans les salons du Casino le dimanche 4 mars.
Le prix d'entrée est de 3 Fr. par carte.

Over dit bal brengt de Gazette van Gend het volgend verslag:
"Het bal, welke eergisteren avond in onze Casino plaats heeft gehad, is een der prachtigste geweest welke men ooit in deze stad gezien heeft. Het orkest was veel beter samengesteld dan gewoonlijk in danspartijen gebeurt en heeft een nieuwe quadrille door de Heer Clément, hoofd van het muziekkorps van het 12° linieregiment, zeer wel uitgevoerd."

Tot voor 1914 werd karnaval druk gevierd te Gent. Na de eerste wereldoorlog was de karnavalviering reeds sterk verminderd. Toch was er nog jaarlijks in de opera een groot bal; in de zaal werd een houten vloer gelegd op de hoogte van het toneel, waardoor men een grote dansvloer bekwam. Op de muziek van het orkest en geleid door het ballet slingerden lustige farandoles door het ganse operagebouw. Het bal lokte jaarlijks duizenden danslustigen en kijkers. Ook in het circus- thans garage Mahy - werden karnavalbals gegeven. Daarnaast waren nog bals in een aantal grote danszalen, zoals het Casino en de Azalea in het Park, de zaal van de Melomanen in de Savaanstraat, de zaal van het Van Crombrugge-genootschap, de zaal van Uilenspiegel, enz. De tweede wereldoorlog betekende het einde van de grote karnavalbals.

21 Maart. De Weense componist Johan Strauss, de koning van de wals, op rondreis door België met een orkest van 34 muzikanten, geeft een concert voor de Société des Grands Concerts in de troonzaal van het stadhuis op donderdag 22 maart.

GRAND CONCERT

donné par M. Jean Strauss et son orchestre le vendredi 23 mars dans la salle du trône de l'hôtel de ville à Gand.

Entrée: 3 francs.

Op het programma kwamen voor: de Kreutzer-sonate van Beethoven, walsen van Johan Strauss (1804-1849) en werken van Rossini (1792-1868). Een derde concert werd gegeven op zondag 25 maart in de zaal van het Casino: Prijs: twee frank.

Op het programma: werken van Weber en Strauss.

Strauss vervolgde dan zijn reis naar Brugge en vertrok op 13 april te Antwerpen met de stoomboot prinses Victoria naar Londen.

11 April. Een nieuwe dienst van huurkoetsen of liever fiacres in navolging van hetgeen sedert lang te Parijs en te Brussel bestond, is ingericht te Gent sedert twee maanden. De diligenties en vigilantes zijn fraaie koetsen voor drie personen door een paard bespannen. Prijs: 1,50 frank voor het eerste uur en een frank voor elk volgend uur. Ze werden veel gebruikt. Einde 1838 reden te Gent reeds 70 vigilanten; einde 1839 is dit aantal reeds gestegen tot 140 (Gazette van Gend, 25.12.1839).

22 April: Een K.B. heeft de oprichting van de naamloze maatschappij Société Linière Gantoise goedgekeurd. Het was de eerste mechanische vlasspinnerij in ons land. Het maatschappelijk kapitaal bedroeg 4000000 F.

27 Juni: Men vraagt een remplaçant voor de militie om dadelijk in dienst te treden. Zich adresseren bij de drukker dezer.

De vervanging zou afgeschaft worden door de militiewet van 14 december 1909 door Leopold II op zijn sterfbed ondertekend. Door deze wet werd één zoon per gezin dienstplichtig.

"Het oude voorrecht van de rijkemanszonen, die eertijds zijn militaire verplichtingen kon afkopen, behoorde hiermede tot het verleden" (Prof. Th. Luykx).

1 Juli : In maart 1838 werd te Gent een Maatschappij ter aanmoediging der paarden-loopwedstrijden opgericht. De eerste wedstrijden hadden plaats op 1 en 3 juli op het oefenplein te St. Denijs-Westrem. Tot 1914 werden jaarlijks wedstrijden ingericht; ze gaven aanleiding tot heel wat praalvertoon van de Gentse burgerij. Arme jongens zochten na het feest de ledige champagne-flessen om ze te verkopen. Vanaf 1905 gingen de wedstrijden door op de renbaan te Sint-Amandsberg.

4 Juli : Byloke-Foire. Het bestuur der Godshuizen in Gent zal donderdag 13 juli 1838 om vier uur namiddag op de Lindedelei openbaarlijk verpachten de plaatsen voor de kramen der zomerfoire, welke aldaar zal gehouden worden van 1 tot 14 augustus.

een plant uit Mexico naar Europa ingevoerd; de plant werd dahlia genoemd. Alras beschikte men over een groot aantal rassen en variëteiten. In 1838 waren te Gent ongeveer vijftig hoveniers, bloem- en boomkwekers. F. Lanckman, gevestigd in de Holstraat, won een eremetaal voor de schoonste verzameling dahlia's; F. Leys, wonende Kalley op St. Pieters een eremetaal voor de schoonste dahlia in potten, en Alex Verschaffelt- de familie Verschaffelt telde te Gent zes leden, die bloemen kweekten - een eremetaal met een verzameling van 600 afgesneden bloemen, waarbij 450 variëteiten.

1 October : Op deze datum werd de maatschappij "De Melomanen" opgericht onder het devies "La chanson c'est de l'histoire". "Het was een tijd, dat het gezelschapsleven van de burgerij te Gent na de onafhankelijkheid van België in 1830 een heropbloei beleefde. Het toenmalige kunstleven concentreerde zich om het Muziekconservatorium, de Akademie voor Schone Kunsten, de Universiteit, de Opera en last, not least om het Vlaamse toneel" (Prof. Paul De Keyser). In 1832 was reeds de zangvereniging Société des Choeurs opgericht; in 1836 gevolgd door de toneel- en zangvereniging Grétry, die haar vertoningen inrichtte in de zaal van Rhetorica (Parnassusberg) op de Houtlei, van dan af Zaal van Grétry genaamd.

Later zouden nog tientallen zangverenigingen volgen, sommige met een kortstondig bestaan. Onder hen moet zeker de "Société des Ouvriers Réunis" gesticht in 1849 worden vermeld. Het conservatorium, in die tijd "Stedelyke Toon- en Zangkonst - Bewaerschool te Gend", was opgericht door het stadsbestuur in 1835 en ondergebracht in een deel van het stadhuis, Hoogpoort te Gent. De eerste directeur was Jos. Mengal. In 1963 zal de K.M. De Melomanen glansrijk haar 125-jarig bestaan vieren.

16 November : Met genoeg vernemen we, dat onze regering (= stadsbestuur) de inwoners van het Nieuwpoortje komt te bevelen, de mesthopen, welke die wijk verpesten, op de uitkanten van de stad te verwijzen. Dat de regering zich daar omtrent streng tone en zij zal gemakkelijk de stadsgezondheidstoestand kunnen verbeteren.

28 November : Een tweegevecht heeft gisteren namiddag om een voor ons onbekende beweegreden tussen een officier onzer bezetting en de kapiteinsmajoor Boon plaats gehad. Deze officieren hebben met de sabel gevochten. De Heer Boon heeft twee wonden bekomen, welke men zegt nog al zwaar te zijn.

30 November : De bazar, bekend onder de naam Foire van Leipzig, komt in de grote zaal van het St. Jorishof op de Hoogpoort heropend te worden ter gelegenheid van de aanstaande Sinterklaasdag en zal er de gehele winter tot na Pasen open blijven. Men zal er een talrijke sortering Frans en Duits kinderspeelgoed vinden, alsook quinquailleterie, reukwerk, messenmakerij, bijou-

terie, geplatineerde voorwerpen, porselein, kristal, pijpen wandelstokken, zweepen, cravachen, brilmakerij.

14 December : Het College van Burgemeester en Schepenen ver-wittigt de inwoners, dat tengevolge van troepenbewegingen, die zullen plaats hebben vanaf 22 december, al de inwoners zullen verplicht zijn militair logies te leveren. Zij worden ver-zocht de nodige schikkingen te treffen.

27 December :

Zeer Eerwaarde Heer,

Wij geloven aan onze geestelijkheid te moeten interdiceren, ge-lijk wij haar door de tegenwoordige interdiceren de dagbladen, welke Journal des Flandres en Den Vaderlander voor titel voe-ren. Waarvan gij de geestelijkheid, die onder uw jurisdictie onderworpen is, wel zult willen berichten, dat het onze wil is, dat de geestelijkheid van ons diocees, hoedanig ook haar rang of bediening mocht zijn, zich onthoude van die dagbladen op te stellen, te verspreiden, te ondersteunen of te lezen.

Lodewijk Joseph, Bisschop van Gent.

Over beide kranten schrijft E. Voordeckers (Bijdrage tot de geschiedenis van de Gentse Pers 1964) : "De Journal des Flan-dres, ancien Catholique des Pays Bas, en Den vaderlander blij- van na 1830 vasthouden aan de principes van het liberaal katho-licisme, die aan het unionisme ten grondslag hadden gelegen. Zij verdedigen daarenboven een democratischer staatsbestel dan door de nieuwe grondwet is vastgelegd. Zo komen zij in conflict - enerzijds met een religieus conservatisme, dat door de pau-selijke veroordelingen van het lammenisme wordt gestijfd - anderzijds met een burgerlijk conservatisme, dat door een cen-sitaire constitutie spoedig de politieke revolutie heeft afge-sloten om een sociale revolutie te voorkomen".

Op 7 augustus 1838 overleed bisschop Van de Velde; hij werd opgevolgd door Z.H.Lodewijk Jozef Delebecque als 21e bisschop.

In 1838 werd door de gebroeders Carels een metaalbedrijf voor de bouw van stoommachines opgericht. Het eerste metaalbe-drijf te Gent, Phénix, was reeds opgericht in 1826.

In 1920 worden de fabrieken Carels de maatschappij SEM, die zal versmelten met ACEC in 1960.

Voorgaande gegevens, die bijna alle ontleend zijn aan de Ga-zette van Gent, kunnen aangevuld worden met enkele nota's uit het jaarverslag van het gemeentebestuur.

"A raison de la cherté des céréales la population ouvrière se voyait depuis plusieurs mois privée de l'usage du froment pour ne se tenir qu'au seigle non sujet aux taxes". Met deze "taxe"

wordt het maalrecht bedoeld, dat niet geheven werd op rogge-meel. De broodprijs werd wekelijks vastgesteld door een comité, pegel genaamd. Op 9 september waren de broodprijzen:

per pond: gebuideld brood: 48 centimes
 ongebudeld brood: 32 centimes
 roggebroom: 18 centimes

Volgens Destanberg is een "pond" een gewicht van 400 gram; Anderzijds zijn er rekenboeken die opgeven dat de benamingen "pond" en "kilogram" hetzelfde gewicht aanduiden. Destanberg heeft zich hier vergist; met pond wordt kilogram bedoeld; dit blijkt uit de broodprijzen.

Als openbare werken moet de voortzetting van de bouw van de opera en het gerechtshof, neide naar de plannen van architect Roelandt, worden vermeld.

In 1840 zal de nieuwe opera in gebruik worden genomen. In zitting van 7 mei 1840 bepaalt de gemeenteraad de prijzen van de plaatsen.

Logiën platvoers, op het voortoneel en eerste en tweede rang:
 vier frank vooraf besproken, 3,50 frank aan bureau genomen
 Logiën derde rang : 2 F gaanderij vierde rang: 60 centimes
 Parquet 2,50 F kiekenskot 30 centimes
 Parterre 1,50 F

Het totale inkomen per vertoning bij volle zaal beliep 3000 F De toegangsprijs voor de gemaskerde en ongemaskerde bals bedroeg drie frank.

Voor de openbare verlichting zijn in 1838 te Gent in totaal 668 gaslantaarns en 224 olielantaarns in gebruik.

Over heel wat zaken in verband met het dagelijkse leven vonden we niets, en dit omdat de krantenschrijvers van oordeel waren dat hun lezers voor sommige onderwerpen geen belangstelling hadden, omdat ze zo alledaags waren. Om het beeld van 1838 wat aan te vullen willen we dan ook enkele krantenartikels van wat latere datum vermelden, overtuigd dat de geschetste toestanden ook juist zijn voor 1838.

22 Maart 1840 : De voornaamste bloemenkwekers, die 's zondags onze Koutermarkt met bloeiende en andere gewassen voorzien, hadden zich bij een rekwest van 12 dezer tot de stedelijke raad gewend ter bekoming van de gunst van gedurende de tijd der voor als naar gewoonte, ten einde hun waren te kunnen verkopen, de Kouter vrij te hebben, waarom men alleen de kunstenaars en kwakzalvers van alle slag, die de schoonste van onze stadswandeling en met hun barakken belemmeren, moest gebieden de zondag tot een uur namiddag hun spelen en vertoningen op te schorten. Terecht schenen onze hoveniers op een goede uitslag van hun stappen te mogen rekenen, derhalve kan men denken hoe groot hun verwondering is geweest op het vernemen, dat niet de stedelijke raad, maar het college van burgemeester en schepenen, aan het welk zij niets gevraagd hadden, beslist heeft, dat hun verzoek niet kon toegestaan worden.

25 Maart 1840 : Onze halfvasten-paardenmarkt, die heden en morgen plaats heeft (op de Kouter) is tamelijk voorzien van boerenpaarden en trekpaarden, maar rijpaarden zijn schaars.

13 September 1840 : 's Zondags is er op de Kouter veel volk. De duiven, konijnen, geiten, honden, kanarievogels, die men er te koop stelt, lokken veel volk; ook voor de bloemenmarkt zijn veel liefhebbers.

Over de zeden van die tijd zijn we soms wel verrast, om niet meer ye zeggen. Hiervan een voorbeeld:

13 Mei 1840 : Een brief van een lezer: Een ander misbruik, hetwelk wij doen blijken en hetwelk de ambtenaar zal doen staken, is het volgende: een gast, die gelast is met het begraven van kinderlijken, draagt de doodkisten in het midden van de dag over de straat op zijn buik bij wijze van een orgel. We hebben personen, die hem aldus zagen voorbijgaan, horen roepen: Hé, Cies, geef ons eens een airken ! Cies antwoorde glimlachend dat hij de draaier niet had. Zou de man die lijken niet 's avonds op een draagberrie kunnen vervoeren?

M. STEELS

* * * * *

GRASDUINEND IN OUDE BOEKEN.

Heel wat belangwekkende gegevens over de geschiedenis van de Arteveldestad verschenen in boekvorm vóór 1914 en dan nog meestal in het frans. Voor de meesten van onze jonge heemliefhebbers is deze schat van waardevolle gegevens ontoegankelijk, omdat deze werken onvindbaar zijn. Speurend op de rommelmarkt of in de tweedehandsboekhandel gebeurt het, dat een aanwinst op de kop te tikken is tegen soms fabelachtige prijzen.

Sommige uitgaven verschenen voor 1940 behoren eveneens tot het rijk der zeldzaamheid.

In 1940 verscheen in de "Collections Durendael" een werk van Firmin Van den Bosch, lid van de Koninklijke Akademie voor Franse taal- en letterkunde onder de titel "Ceux que j'ai connus". De titel spreekt voor zichzelf, dat het hier om herinneringen gaat. Gent wordt er met een aantal merkwaardige zaken bedacht. Het boek bevat zes hoofdstukken. Het eerste hoofdstuk bevat hoofdzakelijk herinneringen aan tal van politieke figuren.

Arthur Verhaegen behoorde tot de hoge katolieke burgerij, organiseerde de reaktie tegen het opkomende socialisme. Schrijver herinnert aan de beginperiode van "Het Volk" of de Antisocialistische Liga, waarin figuren als Eyllenbisch, De Guchteneere, De Munnynck zetelden. Pertinente bijzonderheid: de man die achter A. Verhaegen stond en zijn grote stimulans was, leek niemand minder dan zijn eigen schoonvader Senator Lammens.